

Domácí násilí v přestupkové agendě

Manuál pro pracovníky přestupkových oddělení a členy přestupkových komisí

Pomůcka pro včasnou detekci domácího násilí a kontakt s osobami ohroženými DN

Při své práci přicházíte do kontaktu s mnoha lidmi – téměř jistě se mezi nimi najdou osoby, které jsou **osobami ohroženými domácím násilím** (dále jen DN). Následující doporučení by vám mohla pomoci včas rozpoznat přítomnost domácího násilí v jejich životě a posílit vaše dovednosti při kontaktu s nimi.

Co je domácí násilí

- Fyzické, psychické, ekonomické a sexuální **násilí mezi blízkými osobami**. Osobou ohroženou DN může být manžel, manželka, druh, družka, senior, dítě, zdravotně postižený apod.
- Z hlediska trestního práva se v těchto případech nejvíce uplatní skutková podstata trestného činu **týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 trestního zákona**. Trestného činu se dopustí **ten, kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí**. Dále skutková podstata trestného činu **nebezpečné pronásledování dle § 354 trestního zákona**, který zejména řeší ty situace, kdy násilná osoba a osoba ohrožená spolu nežijí, ale osoba ohrožená je ze strany osoby násilné pronásledována a napadána. Jev DN může zahrnovat dále na **30 druhů trestných činů** (např. omezování osobní svobody, porušování domovní svobody, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, vydírání aj.) včetně nejzávažnějších (těžké ublížení na zdraví, znásilnění, vražda). Důležitým prvkem pomoci osobě ohrožené DN je skutečnost, že je policistovi Policie ČR za určitých podmínek umožněno **vykázat násilnou osobu z obydlí** společně obývaného s ohroženou osobou.
- Z hlediska zákona č. 200/1990 Sb. v platném znění jde pak v oblasti DN zejména o **přestupky podle § 47, § 49 a § 50**.

Znaky domácího násilí

- **Přítomnost** jakékoliv formy **násilí**.
- **Cyklus** (k domácímu násilí dochází dlouhodobě a opakovaně).
- **Asymetrie vztahu** (lze rozpoznat osobu ohroženou a osobu násilnou, role se nikdy nemění).
- **Eskalace** (lze ji pozorovat v průběhu domácího násilí).

Výskyt domácího násilí

- Je velmi časté, postihuje v naší zemi minimálně **16 % partnerských vztahů**.
- Vyskytuje se **ve všech společenských vrstvách**.
- **Násilnou osobou** může být **žena i muž**.

Rozpoznání osob ohrožených domácím násilím

Osoby ohrožené domácím násilím nemusí být rozpoznatelné na „první pohled“! Jejich reakce na zažité násilí se různí, ovšem často **trpí pocity studu, strachu a viny**, mají **snížené sebevědomí**, mají tendenci bagatelizovat a **minimalizovat** projevy agrese. Skutečnost je zpravidla **horší, než uvádějí**.

Zásady komunikace s osobou ohroženou DN

- **empatie**, aktivní naslouchání;
- **upřímnost** (problém DN je vždy složitý, složitost a další útrapy nelze před osobou ohroženou DN zamlčovat);
- **porozumění** (důležité: nikdy nepodmiňovat pomoc ohrožené osoby a sankce proti násilné osobě tím, že osoba ohrožená DN násilnou osobu opustí);
- zjištění míry **ohroženosti těchto osob** (zjistit tedy míru rizikovosti násilné osoby);
- **podpora ohrožených osob** při hledání dalších forem pomoci: vysvětlit jiné možné kroky, poskytnout kontakt na jiné instituce, pomoci při vypracování bezpečnostního plánu;
- **respekt** k individuální situaci ohrožené osoby, k jejím vlastním rozhodnutím a potřebám.

Doporučení:

- důvěřovat osobě ohrožené DN v tom, že i nesouvisle popisovaná situace je pravdivá,
- nenechat se později násilnou osobou přesvědčit, že hysterická osoba ohrožená DN si vše vymyslela,
- v případě, že násilná osoba vyhrožuje stížností na postup přestupkového oddělení či komise, nebát se říci mu, že má na to právo.

Důležité otázky pro rozpoznání DN

- „Co vás přimělo k vyhledání pomoci?“
- „Jak se k vám partner/ka choval/a? Co dělal/a? Jak jste se cítil/a?“
- „Kdy to začalo? Jak to začalo?“
- „Jak jste se choval/a při prvním napadení?“
- „Jak se nyní cítíte? Co vás dnes trápí?“
- „Jak jsou ohroženy děti? Jak reagují na DN?“
- „Jak vidíte váš vztah do budoucna?“ , „Jak vám můžeme pomoci? Co očekáváte od nás?“

Signály zvýšeného rizika (zjistěte při rozhovoru míru rizikovosti násilné osoby)

- násilná osoba je držitelem **střelné zbraně**;
 - násilná osoba je konzumentem **alkoholu** nebo jiných **drog**;
 - násilná osoba vyhrožuje **zabitím**;
 - násilná osoba **napadá i děti**;
 - násilná osoba již **napadla i zakročující policisty**;
 - násilná osoba má **sklony ke slídění či pronásledování osoby ohrožené DN**, v minulosti již tak činila.
- Jsou-li přítomny dva nebo více znaků, je ohrožení osoby na zdraví a životě velmi vážné!!!**

Jak odlišit DN od jiných typů rodinných problémů a krizí

1. Přímým dotazováním

Klíčové jsou otázky na fyzické, psychické, sexuální a ekonomické násilí: *co se děje, první DN, poslední DN, nejhorší DN, co se mění na agresi partnera/ky, jak se v případech DN chováte, co bezprostředně předchází útoku, jaké máte těsně po útoku potíže, bolesti, problémy, zranění, vyhledal/a jste ošetření, kam jste se obrátil/a o pomoc...*

2. Zhodnocením případu dle těchto kritérií (znaků domácího násilí)

- Přítomnost jakékoliv formy násilí.** Násilí není vyprovokované chováním osoby ohrožené! Klíčová je otázka: „Co předcházelo incidentu?“
- Cyklus násilí.** DN není jednorázový akt! Je to proces dlouhodobý a opakovaný. Zásadně mění povahu partnerského vztahu. Klíčové otázky jsou: „Kdy to začalo, jak dlouho to trvá, co se děje nyní?“
- Asymetrie vztahu.** Lze rozpoznat kdo je osoba ohrožená a kdo osoba násilná. Role jsou jasně vymezené.
- Eskalace.** Ve vývoji domácího násilí lze pozorovat eskalaci.

Důležitá kritéria pro další kroky

- Odhad rizikovosti násilné osoby.
- Lze/nelze spolupracovat s celou (širší) rodinou.
- Otázka po tom, jakým způsobem přijímá osoba násilná zodpovědnost za násilné jednání.

Upozorněte osobu ohroženou DN, že je nutno dokumentovat veškeré projevy domácího násilí (písemně, fotografiemi, zvukovým záznamem, lékařskou zprávou aj.). Poskytněte osobě ohrožené DN **kontakt na jiné pomáhající instituce**. Jsou-li v rodině postižené domácím násilím děti, vždy **upozorněte orgán sociálně právní ochrany dětí!** U případů DN zpravidla neexistuje rychlé a jednoduché řešení. Je to těžká situace. **I těžká situace se však dá řešit!**